

ԿԵՆՍԱՔԻՄԻԱ

ՈՒՏԴ 577.17+619.9.51

**Ակադեմիկոս Ա. Ա. Գալոյան¹, Ս. Լ. Գրիգորյան², Ա. Մ. Բաղայան¹,
Խ. Վ. Բաղայան¹**

Գալարմին-d15-ը որպես սիբիրախարի իմունաձնության խթանիչ

(Ներկայացված է 30/XII 2010)

Առանցքային բառեր. *գալարմին-d15, սիբիրախարի թիվ 55 վակցինային և համաճարակային շրամ, վարակամերժում, իմունաձնություն*

Սիբիրախարի նկատմամբ իմունագոյացմանը վերաբերող գրականության մեջ կան արվյալներ այն մասին, որ պարավասարված կենդանիների օրգանիզմում կենսունակ վակցինային բացիլները րեուական ժամանակ բազմանում են և ասպիճանաբար անհետանում [1]: Չնայած այդ մանրէները վակցինացված կենդանիների օրգանիզմում կարող են կենսունակ ձևով պահպանվել 100-120 օր, մինչդեռ վարակամերժումը ի հայտ է գալիս հետպարավասարային 10 օրվա ընթացքում և րետում է մինչև մեկ րարի: Ներուարբար, սիբիրախարի դեպքում իմունաձնությունը ընթանում է 2 փուլով՝ ոչ սրերիլ և սրերիլ: Առաջինը րետում է 3-4 ամիս, իսկ երկրորդը՝ 6-8:

Սիբիրախարի վակցինային և համաճարակային շրամների մանրէներով սպիրակ մկների և ծովախոզուկների վրա կարարված փորձարարական հերագոությունների արդյունքում բացահայարվել է, որ կանխարգելիչ ու բուժման նպարակներով գալարմինի օգրագործման դեպքում կանխվում է հակասիբիրախարային 55 շրամի վակցինայով վարակված մկների անկումը, երբ սրուգիչ խմբի կենդանիները սարկում են հերվարակային 3-4 օրվա ընթացքում [2]:

Ելնելով գալարմինի հակամանրէական ազդեցությունից [3]՝ մեր առջև խնդիր է ծառացել որոշել կենդանի մնացած մկների օրգանիզմի յուրահարուկ վարակամերժման վիճակը գալարմին-d15-ի ազդեցությամբ:

Երկու փուլերով կարարված հերագոություններից հերո կենդանի մնացած 30 և 6 սրուգիչ սպիրակ մկների վարակել ենք սիբիրախարի թիվ 55 շրամի մանրէների 5 օրական սպորային աճեցվածքի հնգապարիկ և րասնապարիկ մահացու չափարաժիններով: Փորձնական և հսկիչ կենդանիները համանմանության սկզբունքով բաժանվել են երկու

ենթախմբերի, որոնց վարակել ենք 50 եւ 100 մլն մանրէ պարունակող կախուկով: Նշենք, որ վակցինայի նվազագույն մահացու դոզան կազմում է 10 մլն մանրէական բջիջ (աղյուսակ 1):

Աղյուսակ 1

Գալարմին-d15-ով մշակված սպիրակ մկների սպուզիչ վարակումը

Կենդանիների խմբերը	Գլխաքանակը	Վարակման չափաբաժինը	Սափկել են	Անկման %
Փորձնական	15	50 մլն մանրէական բջիջ	0	0
Փորձնական	15	100 մլն մանրէական բջիջ	2	13,3
Նակաձնի վարակունակության սպուզիչ	3	50 մլն մանրէական բջիջ	3	100
Նակաձնի վարակունակության սպուզիչ	3	100 մլն մանրէական բջիջ	3	100

Ուշադրության է արժանի այն հանգամանքը, որ գալարմին-d15-ով բուժումից 60 օր հետո բոլոր փորձնական մկները, որոնք վարակվել են հակասիրիրախարային թիվ 55 շրամի վակցինայի հնգապարիկ նվազագույն մահացու չափաբաժնով (50 մլն վակցինային սպոր), ամբողջությամբ դիմակայել են եւ մնացել կենդանի: Լարված ինունագոյացումը վկայող բարձր ցուցանիշ է արձանագրվել նաեւ քրասնապարիկ մահացու չափաբաժնով վարակման դեպքում (100 մլն մ. բ.): Փորձնական 15 սպիրակ մկներից ինֆեկցավորման նկատմամբ սպեցիֆիկ դիմադրողականություն են դրսևորել 13-ը (86.6%): Օրգանիզմի առանձնահատուկ վարակամերժման այսպիսի տվյալները համարում ենք միանգամայն արդարացված, քանի որ մանրէների ախտաճանաչության սպուզիչ խմբերի մկները սափկել են 100%-ով: Սափկած մկների ներքին օրգաններից անջատվել է վակցինային շրամի մաքուր աճեցվածք:

Առանձնահատուկ հետաքրքրություն է ներկայացնում կենդանիների մոտ բացիլակրության տեսողությունը գալարմին-d15-ի օգտագործման դեպքում: Եթե սուրինֆեկցիոն դոզայով վարակված մկների օրգանիզմում սիրիրախարի վակցինային մանրէները բազմանում եւ արտազատվում են արտաքին միջավայր ավելի քան երկու ամիս, ապա քրասնապարիկ մահացու դոզայով վարակման դեպքում հորմոնային նյութի ազդեցությունից մանրէակրությունը տեսնում է ընդամենը 6-7 օր:

Գալարմինի բուժիչ եւ կանխարգելիչ ակտիվությունը որոշվել է նաեւ ծովախոզուկների վրա [4]: Նաշվի առնելով, որ սիրիրախարի թիվ 55 շրամի վակցինան այդ կենդանիների նկատմամբ օժտված չէ վարակունակությամբ, ուստի մեթոդական տեսակետից նույն հետազոտությունները կատարելով ծովախոզուկների վրա, որպես վարակային նյութ օգտագործվել է սիրիրախարի համաճարակային շրամը, որն անջատվել է այդ ինֆեկցիայից սափկած խոշոր եղջերավոր կենդանիների ներքին օրգաններից:

Փորձարարական ճանապարհով վարակված եւ հորմոնային նյութով մշակված 6 ծովախոզուկներից բուժվել են 4-ը: Սափկած երկու կենդանիներից անջատվել է հիվանդության հարուցիչը՝ եւ սրացվել մաքուր աճեցվածք:

Բուժված ծովախոզուկների մոտ հակասիբիրախարային իմունիտետի առկայությունը որոշելու նպատակով հիվանդության վերջին դեպքից, որը համընկնում է վերջին կենդանու առողջացման ժամկետի հետ, 30 օր հետո ենթարկել ենք սպուզիչ վարակման: Փորձերը տարվել են 400-450 գրամ կենդանի զանգվածով 8 ծովախոզուկների վրա, որոնցից 4-ը համարվել է փորձնական, իսկ մնացած 4-ը՝ սիբիրախարի հարուցչի համաճարակային շրամի վիրուլենտության սպուզիչ:

Երկու խմբերի կենդանիների միաժամանակյա վարակումը կատարվել է սիբիրախարի մանրէների 5 օրվա ազարային աճեցվածքով, որտեղ բացիլների սպորավորումը կազմել է շուրջ 90%:

Վարակման համար օգտագործվել է ծովախոզուկների վրա նախօրոք փորագիայի ենթարկված նվազագույն մահացու չափաբաժնի փասնապարհիկը: Նշենք, որ նվազագույն մահացու չափաբաժինը կազմել է վարակի մանրէների մեկ միլիարդանոց սպորավոր կախուկի 10^{-9} նոսրացումը, իսկ սպուզիչ վարակումը կատարվել է այդ կախուկի հարյուր միլիոն նոսրացումով (10^{-8} , աղյուսակ 2):

Աղյուսակ 2

Բուժված ծովախոզուկների սպուզիչ վարակումը

Կենդանիների խմբերը	Գլխաքանակը	Վարակման չափաբաժինը	Սափկել են	Անկման %
Փորձնական	4	10^{-8}	0	0
Սպուզիչ	4	10^{-8}	4	100

Պարզվել է, որ նրանով վարակված եւ հորմոնային նյութով բուժված ծովախոզուկների օրգանիզմում ձևավորվում է կայուն վարակամերժում, որի արդյունքում կենդանիները սիբիրախարի նկատմամբ կայունություն են ձեռք բերում փասնապարհիկ մահացու դոզայով վարակմանը: Փորձնական 4 ծովախոզուկները ամբողջությամբ դիմակայել են սիբիրախարի համաճարակային շրամի վիրուլենտ աճեցվածքին, իսկ սպուզիչները սափկել են 1-2 օրվա ընթացքում:

Այսպիսով, ընդհանրացնելով փորձնական հետազոտության արդյունքները՝ կարող ենք նշել, որ գալարմին-d15 կենսապարասպուրուկի օգտագործման հետևանքով կասեցվում է ինֆեկցիոն պրոցեսի զարգացումը սիբիրախարի թե՛ վակցինային եւ թե՛ համաճարակային շրամներով վարակման դեպքում: Կենսապարասպուրուկի ցուցաբերած մյուս կարեւոր հատկությունն այն է, որ բուժմանը զուգընթաց կենդանիների օրգանիզմում ձևավորվում է հակասիբիրախարային ակտիվ իմունիտետ:

Ուշադրության է արժանի այն, որ հակամանրէական հատկությամբ օժտված պեպտիդը միաժամանակ խթանել է նաեւ իմունաձնությունը փվյալ ինֆեկցիայի հանդեպ: Կարեւորում ենք այն փաստը, որ, անկախ վարակունակության աստիճանից, սիբիրախարի մանրէների կենսազործունեության արացիլային արտադրանքը պարունակում է այնպիսի բաղադրամասեր, ինչպիսիք են պաշտպանիչ հակածինը, մահացու եւ այրուցային գործոնները:

Ակնհայտ է, որ ըստ մեր սրացած փվյալների, գալարմին-ժ15-ը ազդում է ոչ միայն բացիլների և այրուցային ու մահացու գործոնների վրա, այլև նպաստում է մակրոֆագերի ֆագոցիտային ֆունկցիայի բարձրացմանը և ախտածին գործոնի ակտիվազրկմանը: Անվնաս մնալով կարևոր բաղադրամաս պաշտպանիչ հակածինը՝ պայմանավորում է ակտիվ իմունաձևությունը բուժված կենդանիների օրգանիզմում: Սրացված արդյունքների նշանակությունը անասնաբուժասանիտարական տեսակետից առավել բարձր է այն առումով, որ տեսական վակցինային մանրէակրության դեպքում վերջիններս երկար ժամանակ օրգանիզմից արտազատվում են արտաքին միջավայր, և ինչպես համաճարակային շրջանը, սպորավորվում և կենսունակ վիճակում պահպանվում տասնյակ տարիներ: Այս դեպքում հողի մանրէաբանական հետազոտության ժամանակ որոշակի դժվարություններ են առաջանում հիվանդության հարուցչի համաճարակային և վակցինային տարատեսակների տարբերակման գործում: Բացի այդ, չի բացառվում նաև այն հանգամանքը, որ վարակված հողի մեջ վակցինային մանրէները կարող են ենթարկվել ռեվերսիայի և գոյանալ վարակունակ շրջաններ: Գալարմին-ժ15-ի օգտագործման դեպքում էապես նվազում է մանրէակրությունը, և կրճատվում են օրգանիզմից արտաքին միջավայր նրա արտազատման ժամկետները:

¹ՏՏ ԳԱԱ Ն.Բունիայանի անվան կենսաքիմիայի ինստիտուտ

²Նայաստանի պետական ագրարային համալսարան

Ակադեմիկոս Ա. Ա. Գալոյան, Ս. Լ. Գրիգորյան, Ա. Մ. Բաղալյան, Խ. Վ. Բաղալյան

Գալարմին-ժ15-ը որպես սիբիրախտի իմունաձևության խթանիչ

Ցույց է տրված սպիրակ մկների և ծովախոզուկների մոտ օրգանիզմի յուրահատուկ վարակամերժման վիճակը գալարմին-ժ15-ի ազդեցությամբ: Նակամանրէական հատկությամբ օժտված գալարմին-ժ15-ը միաժամանակ խթանում է նաև իմունաձևությունը *Bacillus anthracis* բակտերիայով պայմանավորված ինֆեկցիայի հանդեպ: Կենսապարաստուկի ցուցաբերած մյուս կարևոր հատկությունն այն է, որ բուժմանը զուգընթաց կենդանիների օրգանիզմում ձևավորվում է հակասիբիրախտային ակտիվ իմունիտետ:

Академик А. А. Галоян, С. Л. Григорян, А. М. Бадалян, Х. В. Бадалян

Галармин-d15 как стимулятор иммуногенности сибирской язвы

Показано состояние специфического иммунитета организма у морских свинок и белых мышей под действием галармина-d15. Обладая антибактериальным свойством, галармин-d15 также стимулирует иммуногенность в отношении инфекций, обусловленных бактерией *Bacillus anthracis*. При лечении указанным биопрепаратом в живых организмах параллельно вырабатывается активный иммунитет по отношению к сибирской язве.

Academician A. A. Galoyan, S. L. Grigoryan, A. M. Badalyan, Kh. V. Badalyan

Galarmin-d15 as Stimulater Immunogenecity of Anthrax

It is shown the state of guinea pigs and white mice organisms' specific immunity under the influence of Galarmin-d15. Possessing antibacterial property Galarmin-d15 also stimulates the immunogenecity towards infections conditioned by bacteria *Bacillus anthracis*. The next important tested property of biological preporation is the fact that treating living organisms concerning anthrax is working out parallely to active immunity.

Գրականություն

1. Колесов С. Г. Сибирская язва. М. Колос. 1976. С. 151-156.
2. Galoyan A. A. In: Handbook of Neurochemistry and Molecular Neurobiology, v. Neuroimmunology. 3rd Edition (Lajtha, A., Galoyan, A. and Besedovsky, H. eds.). 2008, Springer Science + Business Media. P. 155-195.
3. Galoyan A., Besetovsky H. Handbook of Neurochemistry and Molecular Neurobiology. 35 p.
4. Գալոյան Ա., Գրիգորյան Ս., Բադալյան Խ. Նախափրփրախտային ակտիվություն մինչև պեպտիդ, «Արսրոնագիր» N 1663 A 2 2005 թ.: